

1. Oppfatte signaler og tegn på bekymring

Barns uttrykk for utrygghet eller tegn på at de lever i en vanskelig omsorgssituasjon skal alltid tas på alvor. Signaler er forskjellige fra barn til barn og kan variere med barnets alder, og bør nødvendigvis ikke bety at det er grunnlag for alvorlig bekymring. En liste over signaler vil derfor aldri kunne være helt utfyllende. Samtidig bør signaler på at barn har det vanskelig i de fleste tilfeller danne grunnlag for en samtale med foreldrene. Samtidig må vi være observante på at barn kan kompensere for foreldrenes manglende omsorg ved å være overdrevent ansvarlige og tilpasningsdyktige. Det er derfor ikke alle barn som viser tydelig symptomer (forebygging.no).

Husk!

Sårbare barn er som andre barn- Veldig forskjellige!

Signaler hos barn og unge

- Manglende mimikk og følelsesuttrykk
- Problemer med venner og sosial tilhørighet
- Urolig og ukonsentrert, unormalt trett
- Angst eller overdrevent bekymring
- Manglende matpakke og gymtøy, dårlig eller skittent tøy, manglende tilbakemeldinger fra foreldre på skoleoppgaver og meldinger hjem
- Aggressiv adferd, unormale sinneanfall som ikke står i samsvar med situasjonen/
- Høyt fravær, mye syk og manglende hjemmearbeid
- Likegyldig til prestasjoner på skolen
- Seksualisert språk og adferd som ikke samsvarer med barnets alder
- Uforklarlige blåmerker og/eller andre uforklarlige fysiske skader
- Overdrevent ansvarlige
- Forsøker å gjøre seg usynlig, «gå i ett med veggen»
- Kroppsspråk v/naturlig berøring
- Seksualiserte tegninger/lek
- Vil ikke ha besøk av venner hjemme

Foreldrenes signaler

- Gjennomgående stresset ved henting og levering av barn
- Virker gjennomgående trist eller deprimert
- Høyt konfliktnivå mellom foreldrene
- Lukter av alkohol og/eller virker ruset
- Deltar sjeldent eller aldri på møter eller arrangementer
- Er vanskelig å få tak i når det gis beskjeder
- Virker truende eller aggressiv
- Lite forståelse for barnets behov
- Urealistiske forventninger til barnets kompetanse, sett i forhold til alder og modenhetsnivå

Selv om foresatte kan gjøre dumme valg noen ganger, så kan de være gode foreldre på andre områder!

Utsagn fra barnet

- Barnet klager over tilbakevendende magesmerter og/eller hodepine og kvalme
- Barnet forteller /gir uttrykk for at det er påført vold
- Barnet forteller/gir uttrykk for at det har vært utsatt for seksuelle overgrep
- Barnet forteller/gir uttrykk for at det har vært utsatt for urimelig straff, urimelige krav eller nedsettende behandling
- Barnet forteller/gir uttrykk for at det har vært overlatt til seg selv uten tilsyn, har blitt forsømt på annen måte eller føler seg utrygg i hjemmet

Signaler i samspill mellom barn og unge

- Påfallende konfliktfylt samspill mellom foreldre og barn over tid
- Barnet søker ikke trøst hos foreldrene når det er naturlig
- Barnet er påfallende uberørt eller påfallende trøstsløst når foreldrene går fra dem
- Foreldrene viser ofte irritasjon og sinne mot barnet ved henting og levering
- Foreldrene viser lite medfølelse og er uoppmerksomme når barnet søker kontakt
- Barnet er ekstremt opptatt av foreldrene eller virker redd og engstelig i samspill med foreldrene

Tabellen under viser hvilke utfordringer vi står overfor når det gjelder å identifisere barn av foreldre med rusproblemer (Helsedirektoratet 2010, Bekymring til handling).

		FORELDRENE	
		Rusmiddelproblemet hos foreldre er kjent	Rusmiddelproblemet hos foreldre er IKKE kjent
BARNA	Tegn til mistilpasning hos barnet	A: Disse barna er lettest å identifisere. Barna viser tydelige tegn til mistilpasning for eksempel gjennom utagerende atferd eller tilbaketrekning og depresjon. Omsorgssituasjonen er generelt for dårlig. Barna kan ha behov for behandling og annen hjelp.	B: Barna viser tydelige tegn på mistilpasning, og hjelpebehovene kan være de samme som for gruppe A. Når en ikke kjenner til foreldrenes rusmiddelproblemer og konsekvensene av disse for barnas dagligliv, kan en ende opp med å behandle barnas symptomer uten å forholde seg til rusproblemet til foreldrene som sentral årsak til barnas problemer.
	IKKE tegn til mistilpasning hos barnet	C: Barna fremstår som upåfallende eller til og med ekstra ressurssterke og tilpasningsdyktige. Barna vil ofte kompensere for foreldrenes manglende omsorg ved å innta rollen som den voksne og ansvarlige. Selv om barna fremstår som velfungerende kan de slite med emosjonelle og kognitive vansker, og det kan på sikt medføre en større sårbarhet for utvikling av psykiske lidelser som depresjon og angst i voksen alder.	D: Det er disse barna det er vanskeligst både å identifisere og intervenere overfor. Når det gjelder disse barna, er det viktig å legge merke til de vage signalene som gir en følelse av uro, selv om en ikke umiddelbart klarer å identifisere og sette ord på hva som forårsaker den.